

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра цивільного права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СІМЕЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ І КРАЇН ЄС**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Міжнародне та європейське право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права,
протокол № 1 від 26.08.2025 року

м. Івано-Франківськ - 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сімейне право України і країн ЄС
Викладач (-і)	Сигидин Мар'яна Михайлівна
Контактний телефон викладача	0955193760
E-mail викладача	mariana.syhydyn@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kcp.cnu.edu.ua/інформація-щодо-навчального-процесу Також передбачена можливість консультацій шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження планів та змісту курсових проектів, індивідуальних науково-дослідних завдань тощо.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни «Сімейне право України і країн ЄС» є система правових норм законодавства України та країн Європейського Союзу, що регулюють сімейні правовідносини, зокрема, відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами. Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>: 1. Загальні положення сімейного права 2. Особисті немайнові та майнові правовідносини суб'єктів сімейного права України та країн ЄС Дисципліна «Сімейне право України та країн ЄС» ґрунтується на порівняльно-правовому аналізі особливостей правового регулювання сімейних відносин в межах різних держав континентальної правової системи та спрямована на формування у здобувачів вищої освіти сімейно-правового світогляду, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту прав дитини, сім'ї, враховуючи стандарти ЄС, а також практику ЄСПЛ. Навчальна дисципліна «Сімейне право України та країн ЄС» належить до вибіркових навчальних дисциплін, забезпечує професійний розвиток бакалавра та спрямована на вивчення та узагальнення правового регулювання основних інститутів сімейного права України та країн Європейського Союзу, зокрема проблем, що стосуються юридичної природи шлюбу, особистих немайнових та майнових правовідносин подружжя; батьків і дітей, а також форм влаштування дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування. <u>Основними джерелами</u> цієї галузі виступають Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, закони України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про охорону дитинства», Цивільні кодекси країн Європейського Союзу та спеціальні нормативно-правові акти у галузі сімейного законодавства. Навчальна дисципліна «Сімейне право України та країн ЄС» має міждисциплінарний характер та вивчається на основі знань, які були отримані здобувачами вищої освіти при	

вивчені такої базової дисципліни, як теорія держави і права, має структурно-логічні зв'язки з галузевими юридичними дисциплінами (конституційне право України, конституційне право зарубіжних країн, міжнародного приватного права, міжнародного публічного права, цивільне право України, цивільного процесуального права, господарського права, адміністративного права, кримінального права України).

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх юристів основ знань про основні інститути сімейного права, їх юридичну природу та особливості реалізації як у межах вітчизняної правової системи, так і в правових системах країн ЄС, вивчення особистих (немайнових та майнових) відносин між членами сім'ї: подружжям, батьками та дітьми (усиновлювачами та усиновленими), а також у визначених законом випадках – між іншими родичами та особами в Україні та країнах ЄС. Наукову основу дисципліни становлять праці вітчизняних та зарубіжних науковців-цивілістів минулого та сучасності, які займалися проблемою визначення юридичної природи та специфіки інститутів сімейного права України. Основним завданням вивчення дисципліни «Сімейне право України та країн ЄС» є: знання теоретичних засад сімейного права, зокрема вивчення та розуміння основних понять та категорій, які притаманні вищезазначеній навчальній дисципліні; опрацювання наукових джерел для ефективного вивчення теоретичного матеріалу; вміння використовувати теоретичний матеріал, його аналізувати та застосовувати у практичній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями у сфері сімейного права.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та тендерні проблеми у сфері сімейних відносин.

Фахові компетентності:

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності в Україні та світі, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК 6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів сімейного права Європейського Союзу та Ради Європи і сімейного права України.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу сімейно-правових явищ, які мають міжнародне чи національне значення.

СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав і інтересів подружжя, батьків та дітей, інших членів сім'ї, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання.			
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.			
Дослідницькі навички			
Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.			
Комунікація			
Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту			
Праворозуміння			
Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.			
Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.			
Пояснювати природу та зміст основних правових явищ; і процесів.			
Правозастосування			
Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
Лекції		10	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		20	
самостійна робота		60	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
I	081 Право	II	Вибіркова
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права України і країн ЄС			
Тема 1. Загальні положення сімейного права.		2	2 6
Тема 2. Поняття та правова природа сімейних правовідносин.		2	2 6
Тема 3. Поняття та умови укладення шлюбу. Шлюбний договір		2	2 6
Тема 4. Недійсність шлюбу. Припинення шлюбу		2	2 6
Змістовий модуль 2. Особисті немайнові та майнові правовідносини суб’єктів сімейного права України та країн ЄС			
Тема 5. Особисті немайнові права та обов’язки подружжя		-	2 6
Тема 6. Майнові права та обов’язки подружжя.		-	2 6
Тема 7. Права та обов’язки батьків і дітей.		-	2 6
Тема 8. Аліментні зобов’язання подружжя.		-	2 6
Тема 9. Правове регулювання відносин, пов’язаних із усиновленням.		-	2 6
Тема 10. Соціально-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.		2	2 6
ЗАГ.:		10	20 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, введеним в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309. https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf , а також Методичними рекомендаціями до порядку оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті (далі - МРПОУ), затвердженими Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол №13 від 27 червня 2024 року) https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/11/metodychni-rekomendatsii-pro-poriadok-otsiniuvannia-uspishnosti.pdf
Вимоги до письмових робіт	Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання всіма здобувачами вищої освіти одної письмової модульної контрольної роботи (абз.2 пп. 3.1.3.1 МРПОУ). Робота виконується на 10 семінарському занятті та охоплює два змістових модулі: 1. Загальні положення сімейного права України і країн ЄС. 2. Особисті немайнові та майнові правовідносини суб'єктів сімейного права України та країн ЄС. На контрольну виноситься 10 тестових завдань, які оцінюються по 2 бали, 5 термінологічних завдань, які оцінюються по 5 балів, 1 описове завдання, яке оцінюється в 15 балів. Максимальний бал за контрольну становить 50 (пп. 2.6.1 МРПОУ). За бажанням (для отримання додаткових 5 балів) здобувачі вищої освіти можуть виконувати індивідуальні завдання за темою відповідного семінарського заняття.
Семінарські заняття	Завдання для семінарських занять визначені у методичних вказівках, що розміщені на сайті кафедри, а також в системі дистанційного навчання. Максимальна кількість балів за семінарські заняття – 45 (пп. 2.6.1–2.6.2 МРПОУ).
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувачу виставляється залік за умови виконання всіх видів робіт, передбачених силабусом. Наявність хоча б одного пропущеного і невідпрацьованого семінарського заняття є підставою для не виставлення заліку (пп. 3.2.2 МРПОУ).
Підсумковий контроль	Залік. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 45 балів), балу за підсумкову модульну контрольну роботу (максимально 50 балів) та балу за самостійну роботу (максимально 5 балів, пп. 2.6.3 МРПОУ). Бал за індивідуальну роботу та/або участь у науковій роботі (максимально 10 балів) є додатковим балом, який додається до підсумкового семестрового балу (пп. 2.6.1 МРПОУ). Підсумковий бал становить максимально 100 балів (пп. 2.6.1–2.6.3 МРПОУ). Залік також може проводитися з використанням технологій дистанційного навчання на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua . У такому разі екзамен проводиться у тестовій формі. Структура білета – 50 тестових завдань різної складності, кожне з яких оцінюється у 2 бали.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Планується виконання здобувачами вищої освіти обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання, письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань (за вибором) – Методичні вказівки розміщені на сайті кафедри: <https://kcp.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/82/2025/01/metodychni-rekomendatsii-d.f.-spukies-2.pdf>

Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>

Відвідування занять

Очікується, що всі здобувачі відвідають лекції і семінарські заняття. Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Здобувач зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття (абз. 1. п. 3.1.2 МРПОУ). За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу здобувача (абз. 2. п. 3.1.2 МРПОУ).

Неформальна освіта:

Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 25.08.2024).
2. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (дата оновлення: 01.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 25.08.2024).
4. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (дата оновлення: 25.08.2024). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 25.08.2024).
5. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р. зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5464-10/> (дата звернення: 25.08.2024).
6. Про охорону дитинства: Закон України № 2402-III від 26.04.2001. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142.
7. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України № 2342-IV від 13.01.2005. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 6, ст.147.
8. Bürgerliches Gesetzbuch. URL: <https://www.buzer.de/s1.htm?g=BGB&a=1297-1921> (Last accessed: 25.08.2024).
9. Le Code civil des Français, 21 mars 1804. URL: <http://codes.droit.org/CodV3/civil.pdf> (Last accessed: 25.08.2024).

10. Code civil. Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg. URL: <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/civil/20181101> (Last accessed: 25.08.2024).
 11. Familie, Familienrecht und Reformen. URL: <http://www.bpb.de/politiN/innenpolitiN/familienpolitiN/198764/familie-familienrecht-und-reformen?p=all> (Last accessed: 25.08.2024).
 12. Jean Hauser. Le Conseil constitutionnel et le droit de la famille. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/nouveaux-cahiers-du-conseil-constitutionnel/le-conseil-constitutionnel-et-le-droit-de-la-famille> (Last accessed: 25.08.2024).
 13. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За заг. ред. Журавльова Д. В. К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2021. 520 с.
 14. Дякович М.М. Сімейне право України: навчальний посібник. Харків : ЕКУС, 2022. 416 с.
 15. Сімейне право : підручник / В.І. Борисова, І.В. Жилінкова. Київ : Право, 2022. 320 с.
 16. Менджул М.В. Порівняльне сімейне право : навчальний посібник. Ужгород : «РІК-У», 2021. 296 с.
 17. Оніщук О. М. Зловживання батьківськими правами: теоретико-правові засади : монографія. Харків : Право, 2021. 176 с.
 18. Сімейне право України: підручник / О.В. Дзера, Т.В. Боднар. Суми : Юрінком Інтер, 2020. 520 с.
 19. Науково-практичний коментар. Сімейний кодекс України / за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
 20. Дзера О.В. Сімейне право України: підруч. К. : Юрінком Інтер, 2019. 520 с.
 21. Боднар Т. В., Михальнюк О. В. Сімейне право: практикум. К. : Алерта, 2019. 132 с.
 22. Менджул М.В. Принципи сімейного права (сутність та проблеми застосування) : монографія. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші. 2019. 420 с.
 23. Сімейне право України: підручник / за ред. А. О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с.
 24. Розгон О. В. Договори у сімейному праві України: монографія. Київ: Ін Юре, 2018. 301 с.
 25. Кириченко Т. С. Зміст сімейно-правової політики в Україні в сучасних умовах. Право і суспільство. 2024. № 1. Т. 1. С. 54–59.
 26. Шамота О.В. Забезпечення гендерної рівності в сфері сімейних правовідносин за законодавством деяких зарубіжних країн. Юридичний науковий електронний журнал. № 6/2023. С. 208-210. URL: http://lsei.org.ua/6_2023/46.pdf (дата звернення: 25.08.2024).
 27. Шевців Ю. М. Юридичний аналіз поняття "сім'я" та суб'єктів сімейних правовідносин / Ю. М. Шевців // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. № 1. 2023. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281665/275884> (дата звернення: 25.08.2024).
 28. Рачинський Р.Ю. Теоретичні основи шлюбно-сімейних правовідносин / Часопис Київського університету права: український науково-теоретичний журнал / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2023. № 3. С. 104-107.
 29. Менджул М. В. Порівняльний аналіз принципів сімейного права в Україні та державах Західної Європи / М. В. Менджул // Часопис цивілістики. 2018. Вип. 31. С. 49-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2018_31_11 (дата звернення: 25.08.2024).
 30. Маланчук Т.В., Дегтяр Р.О. Інститут шлюбного договору в Україні: перспективи удосконалення та зарубіжний досвід правового регулювання. Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 620–623.
 31. Ревуцька І.Е. До питання поняття сім'ї в теорії сімейного права та за законодавством України та країн-членів ЄС. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 46. Т. 1. С. 59-62.
- Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури,

нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних посібниках для підготовки до семінарських занять і самостійної роботи, розміщених на сайті кафедри - <https://kcp.cnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/>

Викладач _____ Мар'яна СИГИДИН